

KARJERAS ZIŅAS

Valsts izglītības attīstības aģentūras Karjeras atbalsta departamenta ziņu izdevums 2008/7

AKTUĀLI

Karjeras izglītības loma mūžizglītībā

21. novembrī izglītības un zinātnes ministre Tatjana Koķe piedalījās Eiropas Savienības (ES) Izglītības, jaunatnes un kultūras ministru padomē Briselē, kurā uzrunāja ES valstu ministrus par Mūžizglītības sistēmu Latvijā un Eiropā.

Izglītības un zinātnes ministre T. Koķe (fotogrāfijas centrā) ar ES kolēģiem, diskutējot par mūžizglītības sistēmas attīstību Eiropā

„Mūžizglītībā kopumā un jo īpaši karjeras izglītībā ir svarīgi nodrošināt ikvienam cilvēkam atbilstošu profesionālo iemaņu iegūšanu, mācīšanos un sagatavošanos sekmīgai dalībai darba tirgū. Tāpēc līdztekus teorētiskām nodarbībām Latvijā īpaša uzmanība tiek veltīta praktisko iemaņu iegūšanai darba vietās un mācību prakšu laikā pie darba devējiem. Šo pārliecību un pieeju turpināsim īstenot arī karjeras atbalsta sistēmas pilnveidē un mūžizglītības principu īstenošanā,” uzsvēra T. Koķe.

Sanāksmes pirmajā daļā notika viedokļu apmaiņa par ES Prezidentūras rezolūcijas projektu „Par karjeras atbalsta sekmīgāku iekļaušanu mūžizglītības stratēģijās”, kas tika apstiprināts. Līdztekus karjeras izglītībai un mūžizglītībai ES ministri diskutēja arī par citiem būtiskiem jautājumiem, piemēram, iekļaujošo izglītību un mobilitāti.

T. Koķe piebilda, ka Latvijā līdzsīnējā profesionālās orientācijas sistēma tiek pārveidota par karjeras attīstības atbalsta sistēmu, kuras pamatuzdevums ir palīdzēt cilvēkiem dažādos vecumos un ar dažādu pieredzi, izvēloties izglītības, apmācības vai nodarbinātības veidu un vietu, lai īstenotu pilnvērtīgu karjeru visa mūža garumā. Latvijā šo sistēmu sāka ieviest 2006. gadā, pamatojoties uz valdības apstiprināto Karjeras attīstības atbalsta sistēmas pilnveides koncepciju.

Patlaban ES ministru apstiprinātās rezolūcijas četras prioritātes sasaucas ar Latvijas aktualitātēm: 1) turpināt un pilnveidot skolotāju tālākizglītību; 2) veicināt vecāku un sociālo partneru iesaisti, lai sniegtu atbalstu jauniešiem apgūt karjeras vadības prasmes; 3) paplašināt pieeju karjeras atbalsta pakalpojumiem visām iedzīvotāju grupām; 4) uzlabot pakalpojumu → 3. lpp.

ĪSUMĀ

Starptautiskā konference

Zviedrijas Euroguidance centrs sadarbībā ar Zviedrijas Valsts skolu attīstības aģentūru 4. septembrī organizēja starptautisku konferenci „Karjeras atbalsta pakalpojumu kvalitāte”. Konferences prezentāciju video ieraksti pieejami:

<http://streamsync.qbrick.com/02076/20080904/frameset.htm?02.asx&pimages/>.

IAEVG konference Somijā

Starptautiskās izglītības un karjeras izvēles asociācijas IAEVG gadskārtējā zinātniski praktiskā konference „Saliedētība, sadarbība un kvalitāte karjeras informācijā un konsultācijās” notiks 2009. gada 3.-5. jūnijā Jivaskilā, Somijā. Konferenci organizē Jivaskilas Universitāte. Vairāk par konferenci internetā: <http://ktl.jyu.fi/ktl/iaevg2009fin>.

Skola 2009

No 2009. gada 26. februāra līdz 1. martam Starptautiskajā izstāžu centrā Ķīpsalā notiks 15. starptautiskā izglītības izstāde „Skola 2009”. Izstādē varēs uzdot jautājumus arī Euroguidance un Nacionālās izglītības iespēju datubāzes www.niid.lv konsultantiem.

Mūžizglītība Latvijā

2008. gada 16. oktobrī Reval Hotel Latvijā notika IZM rīkotā konference „Mūžizglītība – personības izaugsmei un valsts attīstībai”. Konferences darba gaitā tika runāts par mūžizglītības mērķiem un sasniegumiem Latvijā, mūžizglītības attīstību reģionos.

Vairāk par konferencē runāto lasiet mājas lapā <http://www.muzizglitiba.lv>.

Kompetences karjeras pakalpojumu vadībai

13. un 14. oktobrī Salonikos (Griekijā) notika CEDEFOP (*European Centre for the Development of Vocational Training*) darba seminārs „Karjeras konsultēšanas un vadības kvalitāte – kompetences karjeras konsultēšanas prakšiem Eiropas kopējā telpā”. Seminārā piedalījās karjeras konsultēšanas speciālisti, tās nacionālās politikas veidotāji, pētnieki un izglītotāji no dažādām Eiropas valstīm.

Ilze Miķelsone,
Liepājas Universitātes
Dr. paed., asoc.
profesore:

Lāsma Latsone,
Liepājas Universitātes
Ph. D. docente:

Nepieciešamību pēc atbalsta karjeras konsultēšanā un kopīgas darbošanās Eiropas vienotajā telpā nosaka izmaiņas mūžilgas karjeras pakalpojumu vadībā. Šī politika veido nepārtrauktu, secīgu karjeras pakalpojuma vadības sistēmu, kļūstot pieejama cilvēkiem mūža garumā.

Seminārā aktīvi organizatoriski un saturiski līdzdarbojās *Mika Launikari* (CEDEFOP) un kolēģi no Somijas *Raimo Vuorinens* un *Sauli Puukari*, kuri ir palīdzējuši veidot karjeras konsultanta studiju programmu Latvijā. NICEC (*National Institute for Careers Education and Counselling*) pārstāve *Lyn Barham* (Anglija), piedāvāja apspriešanai izstrādes procesā esošo dokumentu par karjeras kompetenču vadlīnijām Eiropas vienotai telpai.

Saturiski semināru var iedalīt divās daļās:

- 1) diskusijas par karjeras konsultanta kompetenču un kvalifikācijas vienoto dokumentu, kas ietver arī ES politiku un stratēģiju karjeras konsultēšanas jomā un nākotnes perspektīvas kompetenču attīstībā;
- 2) karjeras konsultantu sagatavošana un karjeras pakalpojumu vadība, konsultēšanas procesa praktiskā norise – šajā daļā bija iespējams apspriest un salīdzināt dažādu valstu (arī Latvijas) dažāda līmeņa (bakalaura, maģistra) studiju programmas.

Izstrādes procesā esošais dokuments par karjeras konsultanta kompetencēm vienotai Eiropas telpai nosaka trīs kompetenču grupas: 1) pamata kompetences; 2) uz klientu orientētās kompetences; 3) atbalsta kompetences.

Pamata kompetenču grupa saistīta ar: (1) prakses ētiskiem aspektiem, savas attieksmes apzināšanu pret kultūras atšķirībām, diskrimināciju, stereotipiem; (2) teorētisko un praktisko pētījumu integrēšanu praksē, kas ietver zināšanas par karjeras attīstības procesu; (3) izpratni par savām spējām un to ierobežojumiem (izprast savas profesionālās robežas un izmantot iestādes vadītāja un kolēģu atbalstu); (4) komunikāciju prasmēm (klausīšanās, jautāšanas prasmes u.c.), grupas un publiskās prezentācijas prasmēm, abpusējas saratnes panākšanu; (5) informāciju un komunikāciju tehnoloģijām (visu veidu mediju pielietošana konsultēšanā).

Tātad pamata kompetences apraksta prasmes, spējas un zināšanas, kas nepieciešamas profesionālajā darbā karjeras pakalpojuma vadības prakšiem. Tās nav aktivitātes pašas par sevi, bet pamats visām pārējām kompetencēm.

Uz klientu orientētās kompetences (darbs ar individiem un grupām, izmantojot tiešo vai netiešo saskarsmi – tālruni, internetu, e-pastu, u.c.) ietver: (1) praktisko darbību karjeras attīstības aktivitātēs; (2) informācijas pieejamības nodrošināšanu; (3) izvērtēšanas procesa vadīšanu un īstenošanu; (4) karjeras mācību programmu attīstību un realizāciju; (5) profesionālo rekomendāciju sniegšanu konsultēšanā un aktīvu atbalstu klientam.

Uz klientu orientētās kompetences raksturo aktivitātes, kas notiek tieši karjeras konsultēšanas procesā, turklāt neatkarīgi no tā, vai tā ir individuālā vai grupas konsultēšana tiešā vai netiešā saskarsmē (e-pasts, tālrunis u.c.).

Atbalsta kompetences ietver: (1) informācijas sniegšanu par karjeras iespējām; (2) darbu komandā (atbalsta tīklā); (3) prasmi regulāri dokumentēt savu darbu ar klientu; (4) karjeras attīstības stratēģijas veidošanu; (5) sadarbību ar darba devējiem; (6) iesaistīšanos pētniecībā un tās datu izvērtēšanu; (7) savu prasmju un zināšanu atjaunošanu. Šīs kompetences ataino papildu kompetences, kas nepieciešamas

karjeras vadības prakšiem, lai strādātu ar klientu.

CEDEFOP dokuments par karjeras kompetenču vadlīnijām Eiropas vienotai telpai būs pieejams 2009. gada pirmajā pusē. Dokumentā būs ietverti ziņojumi un analīze par visu Eiropas valstu karjeras pakalpojumu vadības tendencēm, mācību un studiju programmām. Dokuments aktualizē kvalitātes jautājumu, un nacionālā līmenī tas paredz kvalitātes standartu izveidi karjeras konsultēšanā.

Darba grupās semināra dalībnieki tika lūgti izklāstīt un analizēt savu pieredzi karjeras pakalpojumu vadībā, un esošo kompetenču pielietojumā. Apspriests tika arī jautājums par jauno kompetenču kopumu un to, kā tas varētu tikt īstenots dažādu valstu karjeras pakalpojumu vadībā un konsultēšanā, un adaptēts organizāciju sistēmiskai attīstībai. Aktuāls bija jautājums, kā pārvarēt šo kompetenču ieviešanas problēmas un aizspriedumus visās Eiropas valstīs.

Šī tēma tiks turpināta 2009. gada 3.-5. jūnijā Jivaskilas Universitātē (Somijā), kur norisināsies starptautiska konference „Sadarbība un kvalitāte karjeras vadīšanā un konsultēšanā”. Konferences saturs orientēts uz karjeras pakalpojumu vadību kā sistēmisku vienību, kas ietver gan karjeras pakalpojumus, gan plānošanas jautājumus. Tādējādi konferences mērķis ir veicināt vienotību starp stratēģisko plānošanu un karjeras pakalpojumu vadības realizāciju.

Galvenie konferences jautājumi būs:

- 1) politikas attīstības dimensija – likumdošana, kas veido karjeras vadību dažādās vidēs;
- 2) kontekstuālā dimensija – reģionālās situācijas akcentēšana, ietverot izglītības jomu un ar to saistītās citas struktūras;
- 3) organizatoriskā dimensija – karjeras pakalpojumu nodrošināšana un realizācija organizāciju līmenī;
- 4) satura un metodoloģiskā dimensija – saistīta ar karjeras pakalpojuma vadības un konsultēšanas praksi, lai redzētu dažādu klientu grupu vajadzības un veicinātu autonomiju un karjeras menedžmenta prasmes mūžizglītības perspektīvā. Plašāka informācija par gaidāmo konferenci ir lasāma: <http://www.jkl.fi/lang/english/visiting>.

Karjeras izglītība skolā

Šobrīd skolā karjeras izglītību saprot ļoti dažādi. Kāds to izprot kā izglītības atzaru, kas palīdz skolēnam meklēt un plānot savu dzīves ceļu, kāds to pielīdzina senāk raksturīgajai profesionālajai orientācijai, taču daudzi nemaz neiezdilinās un pat nemēģina izprast, jo mūsdienās informācijas skolā ir tik daudz, ka grūti atlasīt, uztvert vajadzīgo un sekot aktuālākajam.

Agita Zariņa,
Valmieras Pārgaujas
ģimnāzijas direktore:

Tā kā karjeras izglītībai skolās trūkst vienošanas sistēmas, katra skola to traktē un realizē atšķirīgi. Mūsu pieredze Valmieras Pārgaujas ģimnāzijā ir tikai vienā skolā pieredzētais – tāpat subjektīvs skatījums.

Kas šobrīd ir pozitīvais skolās īstenotajā karjeras izglītībā? Galvenokārt tā ir skolēnu motivācija. Man piekritis jebkurš skolotājs, ka jau pašā mācību procesa sākumā bērni ir ieinteresēti un motivēti domāt, izziņāt sevi, apkārtējos, viņi ieinteresēti plāno, par ko vēlas kļūt, kad izaugs.

Šobrīd skolas nevar sūdzēties par metodisko materiālu nepieejamību vai trūkumu. Projekta KIPNIS „Karjeras izglītības programmu nodrošinājums izglītības sistēmā”, īstenotāja VIAA]

ietvaros katrai skolai ir metodisks pamats uzsākt karjeras izglītības realizāciju skolā. Problēma un jautājums – kur un kad šos materiālus izmantot? Kā pozitīvāko no savas skolas pieredzes varu minēt daudz vērtīgu skolas pasākumu karjeras izglītības darbā: 7. klašu iepazīšanās vakars (pašizpēte, kolektīva saliedētība, lēmumu pieņemšana), klašu stundas Karjeras centrā (kas ir karjera, kādi ir karjeras izvēles ceļi; tikšanās ar Nodarbinātības valsts aģentūru), Karjeras dienas „Veru durvis uz augstskolu” (augstskolu prezentācijas un nodarbinības 12. klašu skolēniem), Karjeras vakars 9. klasēm un Karjeras diena (radošās darbnīcas, kas palīdz izvēlēties izglītības programmas), 8. klašu vakars „Profesiju labirinti”, Komercklašu pasākums u.c..

Manuprāt, būtiskākā pilnveidojamā lieta ir sabiedriskās domas virzība – ne tikai skolotāju, vecāku, pašvaldības pārstāvju ieinteresēšana, bet arī izglītošana šajos jautājumos. Svarīgi, lai karjeras izglītībā iesaistītie saprastu pasaules mainību, nepieciešamību laikus

Valmieras Pārgaujas ģimnāzijas skolēni Karjeras vakarā rāda skeču par pavāra profesiju

plānot savu dzīvi, būt gatavam pārmaiņām, izprast sevi, savas vēlmes un iespējas. Tāpat skolās karjeras izglītības darbā svarīgi ievērot pēctecības un sistemātiskuma principus – kuriem jautājumiem pievērsties 7. klasē, bet kuriem, piemēram, 9. klasē. Būtiski saprast, ka karjeras izglītība nav tikai klases audzinātāja pienākums, bet katra mācību priekšmeta skolotāja ikdienas darbs. Tādēļ svarīgi izveidot vienotu sistēmu, lai būtu skaidrs, kuras tēmas apgūst kurā mācību priekšmetā.

Nobeigumā, mudinot skolās vairāk pievērsties karjeras izglītībai, vēlos jautāt – kam šobrīd skolā tiek gatavots skolēns? Eksāmeņiem (kontroldarbi, centralizētie eksāmeņi, ieskaites) vai dzīvei (karjeras izglītība)? Kā atbildētu jūs?

AKTUĀLI

→ 1. lpp. kvalitāti, pilnveidojot karjeras atbalsta personāla kompetences un nodrošinot labāku dažādu iesaistīto dalībnieku koordināciju, sadarbību valsts, reģiona un vietējā līmenī.

Savā runā T.Koķe uzsvēra, ka Latvijā veikts mērķtiecīgs darbs gan politikas, gan metodiskā atbalsta, gan informatīvā līmenī. Piemēram, darbojas starpministriju karjeras attīstības atbalsta sistēmas Sadarbības padome, kas regulāri vienojas par prioritātēm mūžizglītībai un karjeras atbalsta izglītībai; skolas nodrošinātas ar jaunizstrādātiem metodiskajiem materiāliem skolotājiem un skolēniem par karjeras izglītību; internetā pieejami pašnovērtējuma testi, kas palīdz orientēties karjeras izvēlē. Izstrādāts karjeras izglītības skolotāju tālākizglītības 72 stundu kurss, kā arī Nacionālās izglītības iespēju datu bāzē

(www.niid.lv) pieejami informatīvie materiāli par karjeru un darbu.

Sadarbojoties ar Eiropā atzītākajiem karjeras konsultantiem, Latvijā izstrādāta karjeras konsultanta profesionālā maģistra studiju programma. Tajā 2007./2008. mācību gadā pilna un daļēja laika studijas uzsākuši vairāk nekā 200 maģistrantu. Turklāt 2008. gada oktobrī CEDEFOP (Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs) veiktajā pētījumā par karjeras atbalsta speciālistu kompetencēm un kvalifikācijas ieguvī Eiropā šī studiju programma un 72 stundu tālākizglītības programma minēta kā veiksmīgs risinājums karjeras konsultantu sagatavošanā.

Ministre akcentēja, ka Latvijā plānots turpināt profesionālu karjeras konsultantu sagatavošanu. Tādēļ tiks izstrādāts karjeras konsultanta kā atsevišķa

atbalsta speciālista darba apraksts, kvalifikācijas prasības, (nepieciešamās kompetences) un karjeras izglītības programmu paraugi dažāda līmeņa un veida skolām, kurās mācās vismaz 400 skolēnu.

Noslēgumā T. Koķe uzsvēra, ka Latvija turpina bagātināt jauniešu pieredzi profesijas izvēlē. Kā vienu no sekmīgākajiem piemēriem ministre minēja par godu Latvijas proklamēšanas 90. gadadienai Rīgā notikušo pieņemšanu ārvalstu diplomātiem. Tajā piedāvātās latviskās uzskatas no ekoloģiskiem Latvijas produktiem gatavoja Latvijas profesionālās izglītības iestāžu audzēkņi izcilā šefpavāra Mārtiņa Ritiņa vadībā. Ēdiena gatavošana un viesu apkalpošana pieņemšanā bija unikāla pieredze mūsu jauniešiem un izcila iespēja ārvalstu diplomātiem iepazīt Latviju.

Karjera sākās ar informāciju

Mūsdienās cilvēks vairs nevar sūdzēties par informācijas trūkumu. Toties par aktuālu problēmu kļuvusi informācijas atlase. Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) veiktā pētījuma «12. klašu skolēnu profesionālo plānu izpēte *Open* paaudze» rezultāti liecina, ka divas trešdaļas no aptaujātajiem pēdējo klašu audzēkņu vēl nav izvēlējušies savu nākotnes profesiju. Galvenais iemesls šādai neizlēmībai ir grūtības orientēties pieejamajā informācijā.

Dita Lūka,
NVA Karjeras
pakalpojumu
departamenta
direktore:

Palīdzēt jauniešiem orientēties milzīgajā informācijas plūsmā un „neuzķerties” uz dažādiem mārketinga trikiem. Tas ir uzdevums, ko savā ikdienas darbā risina NVA Karjeras informācijas nodaļas speciālisti.

Mēs saviem klientiem sniedzam dažādus informācijas pakalpojumus: e-konsultācijas izglītības un profesijas izvēles jautājumos, atbilstoši izglītības līmenim strukturētu datubāzi par mācību un studiju iespējām, palīdzību CV un pieteikuma vēstules sastādīšanā u.c. Lai sekmētu skolu jauniešu izpratni par karjeras veidošanas jautājumiem, kopš šī gada februāra NVA piedāvā izglītības iestādēm īpašus informācijas standus, uz kuriem izvie-

totā informācija palīdz skolēniem, viņu vecākiem un skolotājiem atrast vajadzīgo un izprast saikni starp izglītību un turpmāko karjeru.

Ņemot vērā skolēnu vēlmes, kas tika izteiktas NVA un biedrības „Jauniešu konsultācijas” organizētajos semināros

skolu pašpārvalžu vadītājiem par karjeras pakalpojumiem, uz skolu informatīvajiem stendiem izveidotas divas pastāvīgas rubrikas. „Kas mani sagaida profesionālajā dzīvē?” publicē intervijas ar populārāko un darba tirgū pieprasītāko profesiju pārstāvjiem, savukārt rubrikā „Aktuāli!” atrodama aktuāla informācija par skolēnus interesējošiem ar izglītību un karjeru saistītiem jautājumiem (NVA piedāvātajiem pakalpojumiem karjeras jomā, konkursiem skolēniem, informācijas dienām, atvērto durvju dienām, sagatavošanas kursiem Latvijas izglītības iestādēs, skolēnu nodarbinātības iespējām vasaras brīvaikā u.c.).

Intervijas ar informācijas tehnoloģiju, finanšu, celtniecības, medicīnas nozaru pārstāvjiem, ko gatavojam sadarbībā ar biedrību „Jauniešu konsultācijas”, rosina ieskatīties NVA mājaslapā (www.nva.gov.lv, sadaļa „Karjeras pakalpojumi”), lai iegūtu papildu

Skolēni izzina pašizpētes testus NVA Atvērto durvju dienā

informāciju par dažādām profesijām. Profesiju aprakstus gatavojam atbilstoši jauniešu vēlmēm un interesēm, lai veicinātu topošo darbinieku sekmīgu integrāciju darba tirgū un lauztu novecojušus stereotipus par atsevišķām profesionālās darbības jomām.

Atsaucoties uz izrādīto interesi par informatīvajiem stendiem vispārīgizglītojošajās skolās, mēs aicinām izmantot mūsu informācijas pakalpojumus arī profesionālās un speciālās izglītības iestādēs. Par to, ka varam palīdzēt, mēs pārliecinājamies arī Valsts pārvaldes iestāžu atvērto durvju dienā, kad mūsu aģentūru apmeklēja vairākas skolēnu grupas. Pie katra piedāvātā stenda („Izglītības iespējas”, „Profesiju pasaule”, „Izpēti sevi”, „EURES”) veidojās interesentu rindas, bija daudz jautājumu gan no skolēniem, gan no skolotājiem. Arī turpmāk plānojam rīkot līdzīgus pasākumus, veicinot sadarbību ar izglītības iestādēm.

PUBLIKĀCIJAS

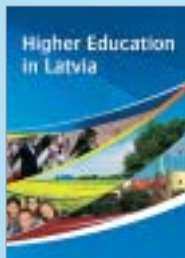
Jauna brošūra angļu valodā

Valsts izglītības attīstības aģentūra (*Euroguidance* Latvijas centrs) sagatavojusi un izdevusi jaunu brošūru angļu valodā „*Make the most of your studies in Latvia*”. Brošūra veidota kā informatīvs materiāls un izmantojama ārzemju studentu intereses piesaistīšanai studijām Latvijā, kā arī studentu apmaiņas veicināšanai starp Latvijas un ārzemju augstskolām. Tā isumā raksturo mūsu valsti, vēsturi, politiku, kultūrvēdi, sniedz praktiskus ieteikumus par iestāšanās un uzturēšanās jautājumiem. Brošūra skatāma arī internetā: <http://www.viaa.gov.lv/Euroguidance/publications/publications.htm>.

Katalogs par augstākās izglītības programmām svešvalodās

Akadēmisko programmu aģentūra sadarbībā ar Akadēmiskās informācijas centru un VIAA ir izdevusi jauno 2008. gada studiju programmu katalogu „*Higher Education in Latvia: Study programmes in Latvia offered in foreign languages*” („Augstākā izglītība Latvijā: svešvalodās piedāvātās studiju programmas”). Katalogā ietvertas ziņas par 28 bakalaura, 24 maģistra un 8 doktora līmeņa studiju programmām un kursiem.

Katalogu varat aplūkot APA mājas lapā www.apa.lv sadaļā „Publikācijas”.